

# Niedostosowanie społeczne - opis przedmiotu

| Informacje ogólne   |                                          |
|---------------------|------------------------------------------|
| Nazwa przedmiotu    | Niedostosowanie społeczne                |
| Kod przedmiotu      | 05.6-WP-PSSM-NSiSNI                      |
| Wydział             | <a href="#">Wydział Nauk Społecznych</a> |
| Kierunek            | Pedagogika specjalna                     |
| Profil              | ogólnoakademicki                         |
| Rodzaj studiów      | jednolite magisterskie                   |
| Semestr rozpoczęcia | semestr zimowy 2019/2020                 |

| Informacje o przedmiocie        |                                                                                                             |
|---------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Semestr                         | 9                                                                                                           |
| Liczba punktów ECTS do zdobycia | 4                                                                                                           |
| Typ przedmiotu                  | obowiązkowy                                                                                                 |
| Język nauczania                 | polski                                                                                                      |
| Sylabus opracował               | <ul style="list-style-type: none"><li>dr hab. Grażyna Miłkowska, prof. UZ</li><li>dr Lidia Wawryk</li></ul> |

| Formy zajęć |                                            |                                           |                                               |                                              |                     |
|-------------|--------------------------------------------|-------------------------------------------|-----------------------------------------------|----------------------------------------------|---------------------|
| Forma zajęć | Liczba godzin w semestrze<br>(stacjonarne) | Liczba godzin w tygodniu<br>(stacjonarne) | Liczba godzin w semestrze<br>(niestacjonarne) | Liczba godzin w tygodniu<br>(niestacjonarne) | Forma zaliczenia    |
| Wykład      | 15                                         | 1                                         | 9                                             | 0,6                                          | Egzamin             |
| Ćwiczenia   | 15                                         | 1                                         | 9                                             | 0,6                                          | Zaliczenie na ocenę |

## Cel przedmiotu

Student posiędzie wiedzę na temat zjawiska niedostosowania społecznego i jego interpretacji naukowej w różnorodnych koncepcjach teoretycznych oraz w odniesieniu do patologii życia społecznego. Pozna przyczyny i przejawy niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży, sposoby funkcjonowania osób niedostosowanych i zagrożonych niedostosowaniem w środowisku rodzinnym, szkolnym, rówieśniczym. Ponadto zdobędzie wiadomości odnoszące się do diagnozy niedostosowania społecznego, resocjalizacji i profilaktyki.

## Wymagania wstępne

Zainteresowanie tematyką z zakresu patologii społecznych, wiedza o problemach społecznych na poziomie szkoły średniej.

## Zakres tematyczny

### Wykłady

Norma i patologia w funkcjonowaniu społeczeństwa. Źródła norm i zasad społecznych. Patologia a dewiacja. Teorie wyjaśniające zachowania dewiacyjne człowieka (teoria anomii, kontroli społecznej E. Durkheima, T. Hirschiego, teoria R. Mertona, Teoria zróżnicowanych powiązań E. Sutherlanda, teoria naznaczenia społecznego E. Lemerta, teorie subkultur). Patologie a niedostosowanie społeczne. Definicje i typologie niedostosowania społecznego. Powstawanie i rozwój zachowań aspołecznych oraz mechanizmy psychospołeczne. Biopsychiczne i środowiskowe uwarunkowania nieprzystosowania społecznego dzieci i młodzieży. Rola diagnozy w pracy z dzieckiem niedostosowanym społecznie. Procedury działań podejmowanych wobec osób przejawiających symptomy niedostosowania społecznego. System opieki i profilaktyki nad dzieckiem niedostosowanym społecznie Środki i ośrodki pracy z dziećmi i młodzieżą niedostosowaną. Główne problemy w terapii i resocjalizacji nieletnich niedostosowanych. Współczesne systemy ograniczania zachowań dewiacyjnych dzieci i młodzieży w Polsce i na świecie.

### Ćwiczenia

Wprowadzenie: poglądy na istotę niedostosowania społecznego; socjalizacja; niedostosowanie jako problem wychowawczy i społeczny. Teoretyczny model zachowań dewiacyjnych – model rozwoju osobowości i jej zaburzeń w ujęciu E. Eriksona. Pojęcie niedostosowania społecznego: objawy, rodzaje i typologie niedostosowania społecznego (według J. Konopnickiego, Cz. Czapówa, C. E. Sullivana i M. Q. Granta); etapy wykolejenia społecznego. Powstanie i rozwój zachowań aspołecznych: mechanizmy psychospołeczne – powstawanie zaburzeń w zachowaniu w oparciu o teorię frustracji potrzeb i społecznego uczenia się W. Bandury. Diagnoza niedostosowanych społecznie: model diagnozy behawioralnej i interdyscyplinarnej, główne etapy; diagnostyka wspierająca; arkusz obserwacyjny T. Achenbacha i jego praktyczne zastosowanie; SNS L. Pytki. Główne przyczyny niedostosowania społecznego; podziały, klasyfikacje; czynniki makrospołeczne powodujące niedostosowanie społeczne (przemiany społeczno-ekonomiczne, rola massmediów, wyjazdy za granicę). Rodzinne uwarunkowania niedostosowania społecznego: czynniki rodzinne według Farrington; braki w zakresie umiejętności wychowawczych rodziców; rola kar i nagród w wychowaniu, cechy rodziny dysfunkcyjnej w aspekcie systemów rodzinnych. Charakterystyka wybranych przejawów

niedostosowania społecznego wśród dzieci i młodzieży (agresja, odmowa chodzenia do szkoły, fala szkolna, bullying, cyberprzemoc, wagary szkolne, próby samobójcze młodzieży). ADHD i FAS jako przykład zaburzeń funkcjonowania dzieci i młodzieży w wyniku uszkodzenia CUN. Diagnoza dziecka niedostosowanego społecznie. Przemoc wobec dziecka w rodzinie jako zasadnicza przyczyna niedostosowania społecznego; definicje, rodzaje i formy przemocy wobec dziecka; deprywacja potrzeb dziecka, a zaburzenia w zachowaniu. Szkolne uwarunkowania nieprzystosowania społecznego: czynniki tkwiące w systemie szkolnym, w nauczycielu, w uczniu; fobia szkolna jako typ zachowania neurotyczno-lekowego; wagary; bulling. Dziecko niedostosowane w kontaktach rówieśniczych: popularność dzieci z symptomami zaburzeń w grupie rówieśniczej; dzieci zagrożone ostracyzmem – mechanizmy i skutki.

## Metody kształcenia

Wykłady – wykład tradycyjny, wykład problemowy, wykład dyskusyjny.

Ćwiczenia – metody poszukujące (burza mózgów, metoda problemowa, dyskusja).

## Efekty uczenia się i metody weryfikacji osiągania efektów uczenia się

| Opis efektu                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Symbole efektów                                                                                             | Metody weryfikacji                                                                                                                        | Forma zajęć                                                                  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|
| W zakresie wiedzy absolwent zna i rozumie: B.2.W7. zagadnienia związane ze szkołą jako instytucją wychowawczą;środowisko społeczne klasy i szkoły, autokratyzm i demokrację w szkole, ukryty program szkoły, postawy nauczycieli i uczniów, pracę z grupą rówieśniczą, tworzenie klimatu wychowawczego w klasie i w szkole, metody wychowawcze i ich skuteczność, problematykę umiejętności i trudności wychowawczych, konfliktów w klasie i w rodzinie, błędów wychowawczych, granic i mierników oddziaływań wychowawczych, kryzysu szkoły, zasad współpracy rodziny i szkoły oraz szkoły ze środowiskiem pozaszkolnym;B.2.W11. rolę kontaktów społecznych ucznia, w tym w grupie rówieśniczej, koleżeństwa, przyjaźni i konfliktów wśród uczniów; rolę osób znaczących i autorytetów; zagadnienia zmiany autorytetów, kryzysu autorytetu nauczyciela, rodzica i opiekuna, buntu okresu dorastania i jego funkcji; zagrożenia w wychowaniu młodzieży; podkultury młodzieżowe; | <ul style="list-style-type: none"><li>• <a href="#">PS_W-04</a></li><li>• <a href="#">PS_W-05</a></li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• kolokwium</li><li>• test egzaminacyjny z progami punktowymi</li><li>•</li></ul>                   | <ul style="list-style-type: none"><li>• Wykład</li><li>• Ćwiczenia</li></ul> |
| W zakresie umiejętności absolwent potrafi: B.2.U1. rozpoznawać sytuacje zagrożeń w przedszkolu, szkole lub placówce systemu oświaty;B.2.U4. zaprojektować działania profilaktyczne w przedszkolu, szkole lub placówce systemu oświaty;                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"><li>• <a href="#">PS_U-01</a></li><li>• <a href="#">PS_U-06</a></li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• dyskusja</li><li>• obserwacja i ocena aktywności na zajęciach</li><li>• odpowiedź ustna</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• Ćwiczenia</li></ul>                  |
| W zakresie kompetencji społecznych absolwent jest gotów do:B.2.K1. okazywania empatii dzieciom i uczniom potrzebującym wsparcia i pomocy; B.2.K2. profesjonalnego rozwiązywania konfliktów w klasie szkolnej i grupie wychowawczej;                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"><li>• <a href="#">PS_K-04</a></li><li>• <a href="#">PS_K-05</a></li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• dyskusja</li><li>• obserwacja i ocena aktywności na zajęciach</li></ul>                           | <ul style="list-style-type: none"><li>• Wykład</li><li>• Ćwiczenia</li></ul> |

## Warunki zaliczenia

Wykłady

Warunkiem zaliczenia jest test z treści wykładów.

Ćwiczenia

Aktywne uczestnictwo studenta na zajęciach (m.in. prezentowanie własnych podglądów formułowanych na podstawie literatury przedmiotu); kolokwium zaliczeniowe.

Ocena końcowa

Ocenę końcową stanowi wynik egzaminu pisemnego bądź ustnego uwzględniającego treści ćwiczeń i wykładów. Kryteria oceny obejmowały będą: znajomość treści przedmiotu, jego rozumienie i wyjaśnianie, samodzielność studenta w wyjaśnianiu i interpretacji przejawów niedostosowania społecznego, dociekliwość w analizie przyczyn zjawiska, otwartość, poziom zaangażowania w rozwiązywaniu problemu.

## Literatura podstawowa

1. Szymański M., Niedostosowanie społeczne dzieci i młodzieży-wybrane problemy. Warszawa, 2010.
2. Siemionow J., Niedostosowanie społeczne nieletnich: działania, zmiana, efektywność. Warszawa, 2011.
3. Konopnicki J., *Niedostosowanie społeczne*, Warszawa 1971 .
4. Miłkowska-Olejniczak G, *Charakterystyka szkolnego agresora*, [w:] *Modelowe rozwiązania działalności profilaktycznej w grupach dzieci i młodzieży*, red. A. Doliński, Zielona Góra.
5. Pospiszyl I., *Patologie społeczne*, Warszawa 2008.
- 6.

Pytka L., *Pedagogika resocjalizacyjna*, Warszawa 2000.

7. Seweryńska A. M., *Uczeń z rodziny dysfunkcyjnej*, Warszawa 2007.
8. Urban B., J. Stanik, *Resocjalizacja*, T. I, Warszawa 2007.
9. Urban B., *Kryteria, mechanizmy i konsekwencje odrzucenia dziecka przez grupę rówieśniczą*, [w:] *Społeczne konteksty zaburzeń w zachowaniu*, Kraków 2001.
10. Urban B., *Zachowania dewiacyjne młodzieży*, Kraków 2000.

## Literatura uzupełniająca

1. Bradshaw J., *Zrozumieć rodzinę*, Warszawa 1997.
2. Konopnicki J., *Niedostosowanie społeczne*, Warszawa 1971.
3. Radziewicz-Winnicki A., *Społeczeństwo w trakcie zmiany*, Gdańsk 2004.
4. Carr A., *Depresja i próby samobójcze młodzieży*, Gdańsk 2004.
5. Elliot J., Place M., *Dzieci i młodzież w kłopotach*, Warszawa 2000.
6. Herbert M., *Rozwój społeczny ucznia*, Gdańsk 2004.
7. Jarosz E., *Dom, który krzywdzi*, Katowice 2001.

## Uwagi

Zmodyfikowane przez dr Lidia Wawryk (ostatnia modyfikacja: 24-01-2020 17:25)

Wygenerowano automatycznie z systemu SylabUZ